

شناسایی و اولویت‌بندی جاذبه‌های موسیقایی مؤثر در توسعه گردشگری کودک (مطالعه موردی: شهر خلاق سنندج)

مهرنوش بسنه‌نگار^۱، رضوان قمری^۲

DOI:10.22034/jtd.2021.255252.2162

چکیده

گردشگری امروز فرصت‌مندی فراگیر است که تمامی اقشار جامعه از جمله کودکان را که بخش سرنوشت‌ساز جامعه‌اند دربر می‌گیرد. از دیگر سو، شهرهای خلاق، با داشتن ظرفیت‌های لازم برای گردشگری نسل سوم، می‌توانند در توسعه گردشگری کودک و فعال‌تر و خلاق‌تر کردن این گروه از جامعه سهم مؤثرتری به‌عهده گیرند. به این منظور، پژوهش حاضر با هدف شناسایی و اولویت‌بندی جاذبه‌های تأثیرگذار موسیقایی شهر خلاق سنندج در گردشگری کودک انجام شده است. این پژوهش، از لحاظ هدف، بنیادی - کاربردی است و با روش اسنادی و کتابخانه‌ای و کسب آرای خبرگان از طریق پرسش‌نامه و استفاده از روش دیمتل، به‌منظور یافتن تأثیرگذارترین جاذبه‌های موسیقایی این شهر خلاق یونسکو، انجام پذیرفته است. داده‌های مورد نیاز این پژوهش از طریق تکمیل پرسش‌نامه ماتریسی توسط افراد شناسایی شده در اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان کردستان، شهرداری سنندج، استادان دوره‌راهنمایان گردشگری کودک و انجمن موسیقی شهر سنندج گردآوری شده است. براساس نتایج حاصل از این پژوهش، از میان ۲۵ جاذبه موسیقایی شهر خلاق سنندج که از مطالعه ادبیات به‌دست آمده‌اند، چهار جاذبه موسیقی زنده، گردشگری موسیقی، موسیقی محلی و جشنواره‌های موسیقی با بالاترین تأثیرگذاری و تعامل تعیین شدند که در سمت بالا و راست نمودار علی جاذبه‌ها قرار گرفته‌اند. به این ترتیب، اگر برنامه‌ریزان گردشگری کودک در شهر سنندج، نخستین شهر خلاق موسیقی ایران، به این عوامل توجه کنند، می‌توان به توسعه گردشگری موسیقی کودک، به‌مثابه یک سرمایه ملی، امیدوار بود.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۱۰

واژه‌های کلیدی:

گردشگری خلاق، شهر خلاق، موسیقی، گردشگری کودک، سنندج، موسیقی

مقدمه

از دیگر سو، با توجه به این‌که درون هر کودک انگیزه‌های بسیاری برای خلاقیت و سفر وجود دارد، فراهم کردن شرایط توسعه گردشگری کودکان در شهرهای خلاق از جمله شهر خلاق موسیقی می‌تواند باعث پیشرفت‌های روزافزون و خلاقیت بیشتر این شهرها شود. همچنین موسیقی و آموزش آن یکی از روش‌های مؤثر در شناسایی استعدادها و بارورسازی توانمندی‌های کودکان است (مبارکی و همکاران، ۱۳۹۳). در آموزش موسیقی، کودکان با ریتم، نت‌ها، فواصل نت‌ها، همخوانی و نواختن ملودی‌های ساده با سازهای کودکان آشنا می‌شوند.

برنامه‌های خلاق برای کودکان، وقتی با گردشگری همراه شود، علاوه بر ایجاد اوقات خوش برای آن‌ها، سبب

امروزه، گردشگری در بیشتر شهرها راهکاری اساسی برای رسیدن به توسعه است، به‌ویژه به این دلیل که ظهور و فراگیری طرح شهر خلاق سبب متمایز شدن شهرها و مقصدهای گردشگری شده است (بسنه‌نگار و همکاران، ۱۳۹۶). گردشگری موسیقی ترکیبی از دو تفریح جذاب است که در سراسر دنیا، طرفداران بسیاری دارد. امروزه، بیشتر کشورهای توسعه‌یافته پیوند عمیقی بین گردشگری و موسیقی ایجاد کرده‌اند (فرخ‌زاد، حاجی رضایی، ۱۳۹۵). ایران نیز با داشتن تنوع قومیتی و فرهنگ فولکلور، مستعد توسعه جشنواره‌ها و اجرای موسیقی محلی و اصیل هر قوم و منطقه است.

۱. استادیار پژوهشکده توسعه تکنولوژی (ACECR)، دکتری مدیریت گردشگری دانشگاه علم و فرهنگ؛ Mnegar51@gmail.com

۲. کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی توسعه جهانگردی دانشگاه علم و فرهنگ

خودشناسی بیشتر و خلق افکار و دیدگاه‌های نو در آن‌ها می‌شود (Poria & Timothy, 2014). کودکان را باید آزاد گذاشت تا آن‌گونه که دوست دارند سفر کنند و به دل طبیعت پناه برند و لذت‌هایی را که دوست دارند تجربه کنند و از ترس‌ها و بایده‌نهایی‌های تربیتی رها شوند تا بتوانند نیروهای خلاق برای آینده کشورشان باشند. این پژوهش، با هدف اصلی شناخت و اولویت‌بندی جاذبه‌های موسیقایی مؤثر شهر خلاق سنندج در توسعه گردشگری کودک، ضرورتی است برای شناخت و فراهم‌سازی شرایط گردشگری موسیقی کودک که تاکنون در این شهر خلاق جهانی نادیده گرفته شده است. گرچه پژوهش‌های متعددی در خصوص گردشگری موسیقی انجام شده، اما تاکنون به گردشگری موسیقی کودک، توجهی نشده و مورد پژوهش نبوده است.

با توجه به مطالب فوق و جاذبه‌های موسیقایی شهر خلاق سنندج، که به تازگی در شبکه شهرهای خلاق یونسکو به ثبت رسیده (UNESCO, 2019)، مسئله اکتشافی و اصلی تحقیق حاضر این است که این جاذبه‌ها با چه اولیاتی می‌توانند در توسعه گردشگری کودکان در شهر خلاق سنندج تأثیر بگذارند، به طوری که مدیران و برنامه‌ریزان شهری و گردشگری بتوانند از نتایج این مطالعه برای توسعه گردشگری کودک در این شهر بهره‌برند و راه را برای این گردشگری نوپا هموار کنند.

قلمروی مکانی و زمانی پژوهش

قلمروی مکانی این پژوهش شهر خلاق موسیقی سنندج است که در سال ۲۰۱۹ (۹ آبان ۱۳۹۸) به شبکه شهرهای خلاق یونسکو پیوسته است و نخستین شهر موسیقی ایرانی است. شهرستان سنندج، مرکز استان کردستان، با مساحت ۶/۳۶۸۸ هکتار، در بخش جنوبی استان قرار دارد. قدمت تاریخی سنندج به دوره صفویان برمی‌گردد. زبان مردم سنندج گُردی سورانی اردلانی است. شهر سنندج از نظر فرهنگی، هنری و مذهبی جایگاه ویژه‌ای در میان مناطق کردنشین دارد و از دیر باز خاستگاه موسیقی فاخر ایرانی بوده است. اکنون نیز آکادمی‌ها، هنرستان‌ها و مراکز آموزشی خصوصی و سازمان‌های مردم‌نهاد بسیاری را در حوزه موسیقی در خود جای داده است (UNESCO: 2019). قلمروی زمانی این تحقیق بین سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ است.

مبانی نظری تحقیق

در این بخش، مبانی نظری واژه‌های کلیدی پژوهش مختصراً بیان می‌شود:

موسیقی

موسیقی شکلی از اندیشیدن و زندگی است با زبانی منحصر به فرد. نوای یک ساز می‌تواند بی‌واسطه و بسیار عمیق‌تر از کلمه و تصویر، بخش مهمی از وجود ما را برانگیزد. موسیقی در بالاترین مدار هفت هنر قرار می‌گیرد. در هم‌نوایی با موسیقی و رقص همراه با آن، می‌توان احساس «در لحظه بودن» را به خوبی درک کرد. زبان موسیقی اصیل از همان نقطه‌ای آغاز می‌شود که عقل تحلیلگر و کلمات کم می‌آورند (خلیلی، ۱۳۹۹). موسیقی آیین تمام‌نمای فرهنگ است. افلاطون می‌گوید موسیقی یک ناموس اخلاقی است که به جهانیان روح می‌بخشد، به تفکر بال، به تصور جهش، به غم و شادی ربایش و به همه چیز حیات. ارسطو نیز می‌گوید موسیقی حکمتی است که بشر از اظهار آن در قالب الفاظ عاجز است. لئوپودوفان^۱ گفته است موسیقی از زمانی آغاز شد که آدمی توانست برای نخستین بار خوشی‌ها و رنج‌های خود را با صدا ابراز کند.^۲ موسیقی پیوندی ذاتی با گردشگری دارد و معرف وضع معیشت و سبک زندگی و محملی برای پیام‌ها و انگیزه‌های سفر است (فرخ‌زاد و حاجی رضایی، ۱۳۹۵).

کودک

کنوانسیون حقوق کودک (۱۹۸۹) افراد زیر ۱۸ سال را کودک در نظر گرفته است، مگر آن‌که در کشوری، قانون‌گذار سن قانونی را کمتر تعیین کرده باشد (شفیعی و نوروزی، ۱۳۹۳). سازمان جهانی گردشگری، در تعریف گردشگری و گردشگر، شرط سنی قائل نیست. بنابراین، کودکان هم می‌توانند بخشی از جامعه گردشگری یا گردشگران به‌شمار روند (محب‌علی، ۱۳۸۹). بخش مهمی از هویت و شخصیت هر فرد در دوران کودکی و با توجه به تصویرهای ذهنی و خاطرات جمعی و مکانی وی پایه‌ریزی می‌شود (نجفی‌ان و سعادی، ۱۳۹۹). ارنست ویل^۳ معتقد است که یکی از روش‌های مهم متبلور کردن خلاقیت در کودک ایجاد فضای محرک، مستعد و خلاق است (کیان و مسروری جنت، ۱۳۹۹). توسعه گردشگری کودک نوعی سرمایه‌گذاری برای توسعه نسل آینده است.

گردشگری خلاق

گردشگری خلاق، با شعار «موزه‌های کمتر و میدان‌های بیشتر»، به تعامل عمیق با زندگی واقعی و فرهنگی شهرها و ساکنان مقصد گردشگری، که خالق فرهنگ زنده آن مکان‌اند، تأکید دارد. در سال ۲۰۰۶، یونسکو (سازمان آموزش، علوم و فرهنگ جامعه ملل) این مفهوم را در برنامه

1. Leopodofan
2. <https://fa.wikipedia.org>
3. Ernst Will

تجسمی؛ برگزاری جشنواره‌های بزرگ و رویدادهای موسیقی؛ ایجاد مدرسه موسیقی؛ ترویج گسترده تحقیقات علمی درباره موسیقی؛ طراحی ابزارهای جدید برای تقویت حسی افراد مبتلا به کاهش توانایی ادراکی؛ سازمان‌دهی آموزش رایگان موسیقی؛ اجرای موسیقی زنده؛ برگزاری کارناوال‌های فرهنگی در سطح شهر با حضور نوازندگان و دانش‌آموزان؛ ایجاد موزه آلات موسیقی؛ سازمان‌دهی تورهای هنرمندان با محور موسیقی؛ گفت‌وگوهای بین‌فرهنگی و بین‌نسلی از طریق موسیقی با مشارکت ویژه زنان، سال‌خوردگان و جوانان؛ ایجاد مراکز رشد موسیقی؛ آموزش مهارت‌های موسیقی برای کودکان و نوجوانان با هدف کارآفرینی خلاق؛ ایجاد بازار موسیقی؛ ارتقای موسیقی به‌منزله ابزاری توانمندساز برای گروه‌های آسیب‌پذیر؛ پشتیبانی از گروه‌های کودک و ارکسترها در جوامع حاشیه‌نشین و روستایی و مانند این‌ها.

پیشینه پژوهش

با توجه به مطالعه و بررسی بیش از ۹۰ مقاله در زمینه واژه‌های کلیدی تحقیق، در جدول ۱، منتخبی از این مقالات ارائه شده است.

جدول ۱: مرور پیشینه

ردیف	پژوهشگر	سال انتشار	نتایج پژوهش
۱	کیان و مسروری جنت	۱۳۹۹	هدف استفاده از موسیقی در برنامه آموزشی کودکان مبتلا به اوتیسم این است که آن‌ها را از دنیای تنهایی، که در آن به‌دام افتاده‌اند، برهانیم. موسیقی همچنین می‌تواند توانایی گوش‌دادن، ظرفیت حوصله و توجه و نیز تعاملات اجتماعی کودکان را افزایش دهد و علائم کم‌توجهی در آن‌ها را کاهش دهد. تمرینات آموزش موسیقایی، همراه با آوازخواندن، می‌تواند در بهبود گفتار و شنیدار کودکان مؤثر باشد.
۲	افشاری	۱۳۹۹	موسیقی یکی از دلایل اصلی سفر شناخته شده است. موسیقی محلی و سنتی ایران دارای ظرفیت بالقوه قرارگرفتن در بسته سفرهای بین‌المللی است و فرایند اجرای آن باعث علاقه و مشارکت‌پذیری گردشگران و تجربه مجدد سفر به آن مقصد می‌شود.
۳	نجفیان و ساعدی	۱۳۹۹	بی‌توجهی به جایگاه کودکان در معماری معاصر مجتمع‌های مسکونی شهر سنندج باعث بروز مشکلاتی از قبیل انزوا و گوشه‌گیری، بی‌حرکی فیزیکی و ابتلا به بیماری‌های ناشی از آن مانند افسردگی و روی آوردن به بازی‌های کامپیوتری و تأثیرپذیری روانی از این بازی‌ها، روی آوردن به فضای مجازی، برقرارتکردن ارتباط مثبت با سایر کودکان شده است که همه این موارد موانعی بر سر شناخت دنیای بیرون و یادگیری مهارت‌های زندگی هستند.
۴	علاءالدینی	۱۳۹۹	توجه به آموزه‌های اصیل برای تربیت کودک در تمام ساحت‌های اجتماعی، اخلاقی، جسمی و عاطفی.
۵	راستگو	۱۳۹۸	گردشگری و موسیقی دو پدیده جذاب و فرهنگی‌اند که توجه توأمان به آن‌ها امکان توسعه و رونق اقتصاد محلی را فراهم خواهد کرد. دیدن آلات موسیقی و نواختن آن‌ها، که تجربه‌ای دلپذیر و تداعی‌کننده مقصد است، در کیفیت جذب گردشگران اثرگذار است و سبب توسعه تصویر ذهنی آن‌ها از مقصد می‌شود. توسعه گردشگری با محوریت موسیقی سنتی، موجب احیای فرهنگ بومی است.

شبکه شهرهای خلاق خود گنجانند. گردشگری خلاق برآورنده سطوح بالاتری از نیازهای آدمی با تمرکز اصلی بر توسعه مهارت‌هاست. علاوه بر این، گردشگری خلاق، به‌اندازه گردشگری فرهنگی، به مکان وابسته نیست؛ زیرا ماهیت اصلی منابعی که به خدمت می‌گیرد از جنس فرایند است (مانند موسیقی و آوازهای محلی، صنایع دستی، نقاشی و غذا) و در نتیجه، سهم و ماهیت پایدارتری در توسعه مقصد گردشگری دارد (بسته‌نگار و همکاران ۱۳۹۶).

شهر خلاق موسیقی

شهر خلاق دارای ساختار صنایع فرهنگی متنوع، پیچیده و با جهت‌گیری بین‌المللی است که پرورش و پشتیبانی از این صنایع را تسهیل می‌کند. یونسکو ثبت شهرهای خلاق دنیا را از سال ۲۰۰۴، با هدف تقویت تعاملات بین‌المللی بین شهرهایی که خلاقیت را عاملی راهبردی و توانمندساز برای توسعه و احیای زندگی شهری پایدار خود در نظر گرفته‌اند، آغاز کرد. در حال حاضر، ۱۱۶ شهر خلاق به ثبت رسیده‌اند که ۴۹ شهر آن شهرهای خلاق موسیقی‌اند. برخی فعالیت‌های اصلی و برنامه‌های آینده این شهرها عبارت‌اند از توسعه شخصی از طریق موسیقی، رقص، تئاتر و هنرهای

ردیف	پژوهشگر	سال انتشار	نتایج پژوهش
۶	ملاشاهی و هاشمی نصرت آباد	۱۳۹۸	موسیقی درمانی، اضطراب کودکان پیش دبستانی را کاهش می دهد. انواع موسیقی موجب کاهش ضربان قلب و عمیق تر شدن تنفس می شود. شرکت در جلسات موسیقی درمانی موقعیت هایی برای ایجاد روابط اجتماعی و تغییرات مثبتی در حالات جسمی و روانی افراد ایجاد می کند و به تبع آن، احساس تسلط بر زندگی را افزایش و دلهره و ازهم تنیدگی را کاهش می دهد، اعتماد به نفس را بالا می برد و تأثیر بارزی در برون ریزی احساس ها، افزایش بصیرت و خود آگاهی و شناخت محیط دارد. روش های موسیقی درمانی فعال ابزاری مؤثر در تقویت رفتارهای سازگار و کاهش هیجان های منفی کودکان اند.
۷	دهقانی و پرریور	۱۳۹۸	استفاده از نرم افزارهای آموزشی ریتم دار و موسیقایی در یادگیری زبان دوم، چه در بخش خواندن و چه در بخش نوشتن، برای کودکان مؤثر است و سبب افزایش انگیزه یادگیری می شود و بسان ابزاری نوین، کیفیت یاددهی و یادگیری را ارتقا می بخشد.
۸	صدفی و فاضل	۱۳۹۸	آموزش موسیقی به روش کارل ارف (مداخله پژوهش) باعث ایجاد تفاوت معنادار در میزان توجه و حافظه دیداری کودکان پیش دبستانی می شود.
۹	ریاحی	۱۳۹۸	جشنواره های موسیقی مردم استان مازندران سبب ارتقای جذب گردشگران این استان می شود.
۱۰	زارعی	۱۳۹۸	معرفی تاریخچه موسیقی سنندج، سبک های متفاوت موسیقی این شهر از جمله سبک کلاسیک، آکادمیک، فولکلور و خانقاهی، معرفی سازها و سبک های موسیقی در سنندج قبل و بعد از انقلاب و معرفی استادان و بزرگان این هنر.
۱۱	شیرمحمدی و همکاران	۱۳۹۸	رویدادهای گردشگری سبب ایجاد تصویر شناختی و تصویر عاطفی برند مقصد و شهرت مقصد گردشگری و جذب بازدیدکنندگان خارج از آن منطقه می شود.
۱۲	آخوندی و افهمی	۱۳۹۷	عواملی چون فرارگیری در موقعیت های تصادفی و چالشی، بیان آزادانه دیدگاه ها و تخیلات موسیقایی و توانایی ساخت قطعات گوناگون با اشیا، ابزار و اصوات متفاوت در زندگی روزمره سبب افزایش سیالیت کودکان و خلاقیت در آنان می شود.
۱۳	احمدی و محمدی زاده	۱۳۹۷	تأثیرگذاری موسیقی در رفع اضطراب و افسردگی و کاهش درد و رنج روحی. موسیقی تأثیر بسیاری در آرام سازی روان انسان دارد، به خصوص اگر در مراکز درمانی به کار گرفته شود.
۱۴	باقری و همکاران	۱۳۹۷	توجه بیشتر به اجراهای موسیقی در کردستان سبب حفظ و تقویت هویت قومی آنان می شود.
۱۵	مهاجر	۱۳۹۶	رسیدن به توسعه پایدار نیازمند آموزش افراد است، خصوصاً کودکان که بهترین شرایط را برای یادگیری دارند. می توان گردشگری خلاق و به خصوص گردشگری خلاق کودکان را راهی مناسب برای رسیدن به توسعه پایدار در درازمدت دانست.
۱۶	قنبری و فرزانه کیا	۱۳۹۶	یکی از راه هایی که می توان به کمک آن برخی مسائل و مشکلات گردشگری را حل کرد آموزش برخی مفاهیم مانند احترام به تفاوت های فرهنگی، آسیب نرساندن به جاذبه ها و تقویت روحیه مهمان نوازی به کودکان است. تأثیر آموزش در دوران کودکی ماندگار است. علاوه بر این، کودکان جایگاه مهمی در خانواده دارند و می توانند در تغییر رفتار خانواده مؤثر باشند.
۱۷	رهروان و همکاران	۱۳۹۶	موسیقی در بهبود توانمندی های کلامی و غیرکلامی و هماهنگی این دو در کودکان تأثیر بسزایی دارد. با گنجاندن موسیقی در برنامه های آموزشی کودکان، می توان بهره هوشی کل و کلامی آنان را افزایش داد. در این پژوهش، روش بازی های آوازی روشی کارآمد در آموزش موسیقی به کودکان شناخته شده است.
۱۸	کاندی و رمانی	۱۳۹۵	بازی در رشد همه جانبه کودک تأثیر دارد و سبب می شود تا بتواند احساسات، عواطف، بیم و تردید خود را بیان کند و دامنه خودشناسی و عزت نفس او را گسترش دهد. با نقش های گوناگونی که کودک در بازی های گوناگون برعهده می گیرد به تدریج می تواند نقش مناسب خود را برای ایجاد مطلوب ترین رابطه با دیگران بیابد. از فواید بازی می توان به تمرین استقلال، اراده و ابتکار در کودکان اشاره کرد.
۱۹	عبداللهی و همکاران	۱۳۹۵	در روند آموزش، هرچه انواع حواس کودک بیشتر درگیر آموزش و یادگیری شود، فراگیری عمیق تر و بهتری حاصل خواهد شد. در نقاشی، حس بینایی و بصری کودک درگیر و دخیل می شود. برای به کارگیری حواس دیگر، مانند حس شنوایی، می توان از قصه و داستان های آهنگین بهره برد.

ردیف	پژوهشگر	سال انتشار	نتایج پژوهش
۲۰	مهاجر و شفيعی	۱۳۹۵	در تعریف گردشگری خلاق هنرمحور برای کودکان، سن یکی از مؤلفه‌های مهم است. کودکان گیرندگان پیام‌اند و برای ارتقای خلاقیت و پرورش آن‌ها، باید برنامه‌هایی در فعالیتهای گردشگری کودک طراحی و اجرا شوند.
۲۱	مقصودی	۱۳۹۵	گردش و گردشگری به‌مثابه عنصر اساسی در مسیر تربیت بهینه کودکان است. رشد ذهنی کودک و پرورش خلاقیت او منوط به برقراری ارتباط مؤثر با دنیای اطراف است. در حوزه‌های آموزشی و پرورشی، این ارتباط می‌تواند از طریق اردوهای آموزشی و تفریحی تحت عنوان «گشت‌های هدایت‌شده» شکل گیرد.
۲۲	ضیائی و همکاران	۱۳۹۴	در این پژوهش، برای بررسی خلاق‌بودن شهر، متغیرهای استعداد، فناوری و تساهل و تسامح بررسی شدند و مشخص شد که شهر یزد، در مقایسه با دیگر شهرهای استان، ظرفیت بالقوه مطلوبی برای توسعه گردشگری خلاق دارد. فرهنگ یزد باید از مجرای معماری، هنر و صنایع دستی و آیین‌ها و جشنواره‌ها به چهار گوشه جهان نفوذ کند. سرمایه انسانی خلاق می‌تواند با عنوان «گردشگر خلاق» به مقصد جذب شود، محصولات خلاق مانند تئاتر، فیلم یا معماری جاذبه‌های گردشگری به‌شمار می‌روند. از این رو، شهرها خودشان می‌توانند محیط خلاق پدید آورند و بازدیدکنندگان و ساکنان شهر را جذب کنند.
۲۳	پشت‌دار و دانش‌طلب	۱۳۹۴	از یافته‌های این پژوهش چنین برمی‌آید که سُرایش موفق و مؤثر ترانه، علاوه بر بهره‌مندی از شعور و شاعری ممتاز، نیازمند حافظه‌ای سزشار از مضامین و تصاویر شعری و درک ذوق ادبی پیشینیان ادبیات ایران است.
۲۴	ملکی و همکاران	۱۳۹۳	شهر به‌مثابه محل شکل‌گیری خلاقیت، دانایی، اقتصاد و صنایع خلاق و نوآور است. در این پژوهش، حرکت به‌سوی تحقق شهرهای خلاق راهکار اساسی برای حل بحران‌ها تلقی شده است.
۲۵	اسعدی و همکاران	۱۳۹۳	رقص، بازتاب شرایط اقلیمی، تاریخی، فرهنگ و باورهای مردم است. رقص‌های هر قوم، شیوه‌ای برای بیان عواطف و ارتباط با دیگران‌اند. بنابراین، تنوع رقص‌ها به‌اندازه تنوع فرهنگ‌هاست. رقص‌های محلی ایران نیز برآمده از مفاهیم اساسی زندگی و سازگار با ساختار معیشتی، فکری و اخلاقی اقوام ایرانی است.
۲۶	نوروزی طلب و عادلوند	۱۳۹۳	علی‌رغم تفاوت‌های ظاهری کنش‌های آیینی و دینی و کیش‌های متفاوت، می‌توان ساختار مشترکی میان آن‌ها یافت. این مقاله قصد دارد اشتراکات فرهنگ‌ها، آیین‌ها و روایت‌های مینوی و ماورایی برای درک و تبیین جهان را بررسی کند.
۲۷	فارسانی و همکاران	۱۳۹۳	گردشگری بین‌المللی در رعایت نظم و انضباط، بهداشت و رعایت حقوق شهروندی، تأثیرات مثبتی برای کودکان دارد. گردشگر کودک با کنجکاوی نهفته در وجود خود، که از خصوصیات بارز اوست، سعی می‌کند بیاموزد و آموخته‌هایش را در آینده به‌کار گیرد.
۲۸	مبارکی و همکاران	۱۳۹۳	تدریس و یاددهی ویلن به کودکان ۶ تا ۱۲ سال بسیار ساده و آسان است و کودک هنرجو با شوق و علاقه در این مسیر پیشرفت می‌کند. مشخص شده است که کاربرد نغمه‌های گردی در آموزش موسیقی به کودکان سنندج بسیار تأثیرگذار بوده است.
۲۹	شفيعی و نوروزی	۱۳۹۳	در کشورهای درحال توسعه، توسعه غیرمستولانه گردشگری به استثمار کودکان از جمله سوءاستفاده اقتصادی از کودکان، قاچاق کودکان و فحشا در کودکان منجر شده است. همه این حقایق، درنهایت سبب افزایش آسیب‌پذیری کودکان در برابر جرایم، بیماری‌هایی نظیر ایدز و پدیدآمدن احساس بیگانگی کودک از خانواده و جامعه می‌شود. برای جلوگیری از این مسائل، دولت می‌تواند تأثیرگذار باشد و از کودکان در مقابل این آسیب‌ها حمایت کند.
۳۰	تاج‌زاده نمین و هاشم‌زاده	۱۳۹۳	نتایج نشان می‌دهند که بسیاری از افراد حاضرند، به‌خاطر شرکت در جشنواره‌های موسیقی محلی در مناطق گوناگون کشور، تعداد روزهای اقامت خود را در آن مقصد افزایش دهند و نیز یافته‌ها نشان می‌دهد که گردشگران، برای حضور در جشنواره‌های موسیقی محلی شاد، حاضرند حتی فواصل دوری را به سایر مناطق برای حضور در جشنواره‌ها طی کنند. موسیقی، تصویر مقصد گردشگری را در ذهن گردشگران ارتقا می‌بخشد، به‌گونه‌ای که باعث بازگشت مجدد آن‌ها می‌شود. توسعه گردشگری از طریق موسیقی محلی نیز به حفظ، احیا و پویایی موسیقی محلی کمک می‌کند.

ردیف	پژوهشگر	سال انتشار	نتایج پژوهش
۳۱	افتخاریان	۱۳۹۲	جشنواره‌های موسیقی می‌توانند جاذبه گردشگری در تمامی استان‌های ایران باشند. در واقع، ارزش افزوده جشنواره‌های موسیقی این است که می‌توانند موجب جذب گردشگر به مناطق کم‌استعداد در زمینه موسیقی شوند. موسیقی ایرانی ترکیبی از جاذبه‌های متنوع است، برای مثال، آیین‌های موسیقایی، رقص‌ها، تنوع در سازها، تنوع در اجراها، تنوع در لحن‌ها و دستگاه‌های موسیقی. موسیقی، همراه با رقص‌های محلی تبلور واقعی پیدا می‌کند.
۳۲	خدایمی و همکاران	۱۳۹۲	رقص سنتی می‌تواند از مهم‌ترین و غنی‌ترین منابع برای شناخت فرهنگ‌ها باشد. رقص سنتی میراثی تاریخی است که در بستر جشن‌ها و مناسک، یعنی جایی که بیشترین اشتراکات اجتماعی وجود دارد، به همراه مجموعه عناصر وابسته به خود اجرا می‌شود. محوریت مذهب در جامعه سنتی و اهمیت فرایند مناسکی برای بازنمایی مهم‌ترین ارزش‌های آن جامعه سبب می‌شود که رقص نیز در فرهنگ سنتی به مثابه امر آیینی برای ارتباط با الوهیت و بازنمایی آن به کار گرفته شود و به امر متعالی دلالت کند. نکته مهم آن است که رقص‌های سنتی و آیینی هیچ‌گاه عامل تخریب و فروپاشی ارزشی و اخلاقی نبوده‌اند. به همین سبب، رقص آیینی سنتی، در بطن خود متضمن باورها و ارزش‌های اخلاقی و تأکید بر تداوم آن‌هاست.
۳۳	محب‌علی	۱۳۸۹	در این مقاله، درباره حق و حقوق کودکان طبق قوانین بین‌المللی مطالعه شده است و کیفیت سفر کودکان واکاوی شده و از موارد مهم در گردشگری کودک پرشمرده شده است.
۳۴	ظاهری	۱۳۹۰	نمایش در شکل رقص، خنیاگری، بازی یا آیین و نیز ابزارهای نمایش چون سیماچه، لباس مبدل جانوران یا گیاهان و سازهایی برای آفرینش ریتم دست‌کم از هزاره ششم پیش از میلاد در ایران ساخته و استفاده شده‌اند. این هنرها در دوران ساسانی چنان جایگاهی می‌یابند که در برنامه آموزش دبستان‌ها جای می‌گیرند.
۳۵	محمدی و عارف	۱۳۹۰	در این مقاله، درهم آمیختگی و توأمان بودن هنر و زندگی در رقص‌های کُردی نشان داده شده است. زندگی و جهان‌بینی افراد و نوع نگاه به مفاهیم انتزاعی نشان می‌دهد که هنر در جریان زندگی مردم کُرد معنا می‌یابد و چیزی جدای از زندگی‌شان نیست. وضعیت جغرافیایی و زیست در مناطق کوهستانی، موقعیت سیاسی، مورد هجوم بودن مداوم، شیوه‌های معیشت، شکارگری، باورهای باستانی، آتش‌پرستی، مختصه‌های روان‌شناختی، افسانه‌ها، اسطوره‌ها و داستان‌ها در آفرینش هریک از این رقص‌ها مؤثر بوده است.
۳۶	حاج امینی	۱۳۹۴	مهم‌ترین عامل نهادینه‌شدن موسیقی کُردی و به حاشیه رفتن آن تغییرات اجتماعی سده اخیر، پراکندگی و تنوع موسیقی مناطق گوناگون کردستان، ازدست دادن حامیان سنتی و عدم حمایت لازم از آن در دوره جدید است. اما تقلیل موسیقی کردستان به گورانی یعنی ازدست دادن بخش بزرگی از مجموعه موسیقی کردستان. تدوین بنیان نظری موسیقی کُردی به این دلیل اهمیت دارد که موسیقی کُردی در معرض بحران است.
۳۷	Khoo-lattimore	۲۰۱۵	شکاف تحقیقاتی در خصوص نبود صدای کودکان در تحقیقات گردشگری بررسی شده است که یکی از دلایل اصلی این امر به اختلافات روش‌شناختی نسبت داده شده است.
۳۸	Preusch	۲۰۰۹	دیدگاه‌های معلمان و دانش‌آموزان درباره سفرهای علمی-آموزشی به دلیل ایجاد موقعیت استفاده از ابزارهای متنوع برای اکتشاف و مشاهده عینی دانش‌آموزان مطالعه شده و نشان داده شده است که جلسات آمادگی قبل از سفر برای دانش‌آموزان می‌تواند اثرات بهتری در سفر ایجاد نماید.
۳۹	Quezada	۲۰۰۴	توصیه شده است که برای به حداقل رساندن احساس فاصله حاصل از تفاوت‌های فرهنگی و آداب و رسوم، برنامه‌ریزی و برای برقراری ارتباط بیشتر با گروه‌های خاص کشور مقصد به‌منظور کاهش احساس تنهایی دانش‌آموزان تلاش شود.
۴۰	Grammenos & Antona	۲۰۱۸	طراحی یک دوره آموزشی تعاملی و مشارکتی با هدف معرفی مفاهیم و کاربرد خلاقیت برای کودکان، بطوری‌که رویکردها و ابزارهای یادگیری گوناگونی را با هم ترکیب می‌کند: سخنرانی کردن، کاربرد انواع رسانه‌ها، تصاویر، ویدئوها و موسیقی، پرسش و پاسخ خلاقانه، کارهای دستی تکی یا گروهی، بازی، طنز و سرگرمی و ...
۴۱	Curtale	۲۰۱۸	رویکردی ابتکاری برای تجزیه و تحلیل تأثیر کودکان در تصمیم‌گیری خانواده برای سفر و گردشگری، نشان داد والدین، با توجه به شش عامل از جمله رضایت کودکان، مقصد خود را انتخاب می‌کنند و کودکان در انتخاب نهایی والدین برای مقصد سفر بسیار تأثیرگذارند.
۴۲	Poria & Timothy	۲۰۱۴	این پژوهش به شکافی مهم در ادبیات گردشگری، سفرهای کودکان به‌طور خاص و تجربه‌های گردشگری آن‌ها براساس دیدگاه‌های خودشان با هدف مفهوم‌سازی تجربه جامع و مسئولانه گردشگری پرداخته است.

شناسایی و تعریف عملیاتی جاذبه‌های موسیقایی شهر خلاق
با بررسی منابع مطالعه‌شده، جاذبه‌های موسیقایی شهر
خلاق موسیقی مطابق جدول ۲ استخراج شده‌اند.

جدول ۲: جاذبه‌های موسیقایی تأثیرگذار در گردشگری کودک

ردیف	جاذبه‌های موسیقایی	منبع
۱	جشنواره‌ها	ریاحی، ۱۳۹۸؛ سقایی و خوشه‌بست، ۱۳۹۷؛ نیکنام و حاجبی، ۱۳۹۵ https://en.unesco.org/creative-cities
۲	همایش‌ها	https://fa.wikipedia.org https://en.unesco.org/creative-cities www.abadis.ir
۳	کارنوال‌ها	افتخاریان، ۱۳۹۲ https://en.unesco.org/creative-cities
۴	رویدادها	Getz, ۲۰۱۰؛ سقایی و خوشه‌بست، ۱۳۹۷؛ شیرمحمدی و همکاران، ۱۳۹۸ www.anahitours.ir News.akhbarsmi.com
۵	ساختن ابزارآلات موسیقی	www.fotofanha.com https://fa.wikipedia.org
۶	موسیقی بدون ساز	محمدی و عارف، ۱۳۹۰
۷	موسیقی با ساز	محمدی و عارف، ۱۳۹۰
۸	سازهای ضربی ملودیک	صدفی و فاضل، ۱۳۹۸
۹	سازهای ضربی غیرملودیک	صدفی و فاضل، ۱۳۹۸
۱۰	سازهای کوبه‌ای	حاصلی و همکاران، ۱۳۹۵
۱۱	سازهای بادی	حاصلی و همکاران، ۱۳۹۵
۱۲	سازهای الکترونیک	حاصلی و همکاران، ۱۳۹۵
۱۳	حرکات و بازی‌های ریتم‌دار	فلاحی و همکاران، ۱۳۹۰
۱۴	موسیقی با ریتم ملایم و آرام‌بخش	ریاحی، ۱۳۹۸؛ صدفی و فاضل، ۱۳۹۸
۱۵	موسیقی زنده	افشاری، ۱۳۹۹
۱۶	موسیقی محلی	نیکنام و حاجبی، ۱۳۹۵
۱۷	آموزش موسیقی	آخوندی و افهمی، ۱۳۹۷؛ صدفی و فاضل، ۱۳۹۸ https://en.unesco.org/creative-cities
۱۸	گردشگری موسیقی	راستگو، ۱۳۹۸؛ افشاری، ۱۳۹۹
۱۹	موسیقی درمانی	ملاشاهی و هاشمی نصرت‌آباد، ۱۳۹۸؛ کیان و مسروری جنت، ۱۳۹۹
۲۰	تورهای موسیقی	راستگو، ۱۳۹۸
۲۱	پارک‌های موسیقی	www.Prozheha.ir https://en.unesco.org/creative-cities
۲۲	مدارس موسیقی	https://en.unesco.org/creative-cities
۲۳	موزه‌های موسیقی	https://en.unesco.org/creative-cities
۲۴	رقص‌های محلی	اسعدی و همکاران، ۱۳۹۲؛ طاهری، ۱۳۹۰؛ خدایمی و همکاران، ۱۳۹۲؛ نوروزی طلب و عادلوند، ۱۳۹۳؛ امانی، ۱۳۸۳
۲۵	موسیقی عرفانی	ذبیحی‌فر، محسنی، ۱۴۰۰

جشنواره‌ها: جشنواره‌های موسیقی در صنعت گردشگری، علاوه بر خلق خاطرات، برای جامعه محلی ثروت می‌آفرینند. می‌توانند فصل گردشگری را گسترش دهند و تصویر مقصد را تقویت کنند.

همایش‌ها: نشست‌هایی که شرکت‌کنندگان آن نمایندگان دولت‌ها، سازمان‌ها یا متخصصان امور فرهنگی و ادبی هستند و در سطح ملی یا بین‌المللی، دائمی یا موقت، برگزار می‌شوند (UNESCO: 2019).

کارناوال‌ها: کارناوال یا شادی‌پیمایی جشن یا رژه‌ای همگانی در خیابان‌ها است که گاهی با سیرک‌بازی و رقص‌های خیابانی همراه است (UNESCO: 2019). کارناوال‌ها ابزاری برای هویت‌بخشی، هم‌بستگی اجتماعی و بیان احساسات قومی‌اند (افتخاریان، ۱۳۹۲).

رویدادها: رویداد جشن یا نمایشی فرهنگی موقتی و منحصربه‌فرد است. هدف آن احیای فرهنگ‌های سنتی است. (Getz, 2010).

ساختن آلات موسیقی: ساختن آلات موسیقی مهارتی فنی - هنری است که جنبه سرگرمی و آموزشی دارد.

موسیقی بدون ساز: موسیقی بدون ساز کلامی است که به شکل ریتم‌دار اجرا می‌شود و اغلب حالت مرثیه‌گونه دارد (محمدی و عارف، ۱۳۹۰).

موسیقی با ساز: موسیقی با ساز با اشعار و ترانه‌های ریتم‌دار، موزون و آهنگین همراه است (همان).

سازهای ضربی ملودیک: سازهای ضربی ملودیک شامل سازهای موسیقی اُرف‌اند که با مضراب نواخته می‌شوند (صدفی و فاضل، ۱۳۹۸).

سازهای ضربی غیرملودیک: سازهای ضربی غیرملودیک هم از جمله سازهای موسیقی اُرف‌اند که صداهای نامعینی دارند مانند دایره‌زنگی و چوب (همان).

سازهای کوبه‌ای: سازهای کوبه‌ای یا پرکاسیو به سازهایی گفته می‌شود که از طریق ضربه، تکان، سایش، خراش و مانند آن‌ها صدا و ریتم تولید می‌کنند.

سازهای بادی: دمیده‌شدن هوا در سازهای بادی سبب تولید صدا می‌شود. این سازها اولین آلات موسیقی ساخته دست بشرند (حاصلی و همکاران، ۱۳۹۵).

سازهای الکترونیک: این سازها با سیگنال‌های الکتریکی به صدا درمی‌آیند.

حرکات و بازی‌های ریتمیک: حرکات و بازی‌هایی که با موسیقی، شعر و آهنگ همراه‌اند و بهترین راه برای کشف درونی و تحریک قابلیت‌های مغزی کودکان‌اند (فلاحی و همکاران، ۱۳۹۰).

موسیقی با ریتم ملایم و آرام‌بخش: این موسیقی با ریتم ملایم و آرام‌بخش سبب کاهش خشم و اضطراب می‌شود و قدرت و مدت تمرکز را افزایش می‌دهد (صدفی و فاضل، ۱۳۹۸).

موسیقی زنده: موسیقی‌هایی که در مکان‌هایی مانند پارک‌ها و سالن‌ها اجرا می‌شوند و مختص همان زمان و مکان‌اند (افشاری، ۱۳۹۹).

موسیقی محلی: موسیقی محلی یا فولکلور تلبور فرهنگ اصیل، میراث شفاهی، سبک زندگی و هنر هر قوم است که تعصب قومی مانع از ابتدال آن می‌شود (نیکنام و حاجبی، ۱۳۹۵). آموزش موسیقی کودک: یاددادن مهارت نواختن و آواز به کودکان که سبب گسترش آگاهی، درک و احساس آنان می‌شود. **گردشگری موسیقی:** در این نوع گردشگری، موسیقی جاذبه اصلی مقصد است. دیدار گردشگران با خوانندگان و آهنگ‌سازان و سازندگان ساز، شرکت در کنسرت‌ها، دیدار از زادگاه، محل زندگی و مقبره موسیقی‌دانان، بازدید از موزه‌های موسیقی و خانه موسیقی‌دانان، رقص محلی و کسب مهارت‌های جدید در نواختن موسیقی بومی را دربر می‌گیرد (افشاری، ۱۳۹۹).

موسیقی درمانی: رسیدن به اهداف درمانی با مداخله‌گری موسیقی که سبب تقویت و سلامت روحی و جسمی افراد می‌شود.

تورهای موسیقی: اجرای تورهایی برای مقاصد خاص موسیقی و با هدف ارائه تمامی ناگفته‌های موسیقی به گردشگر (راستگو، ۱۳۹۸).

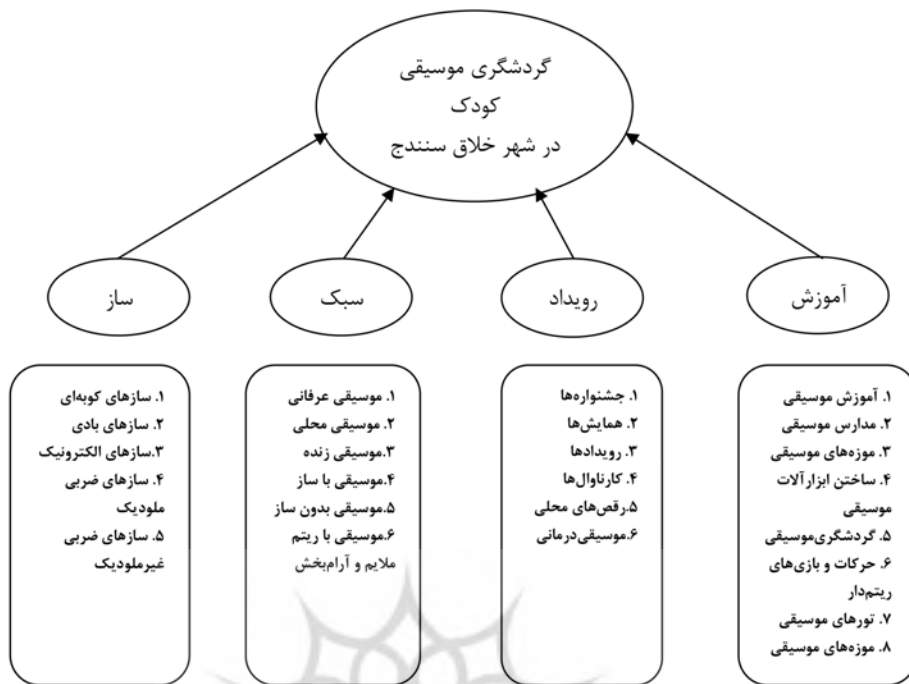
پارک‌های موسیقی: باغ‌موزه‌هایی برای اجرای انواع موسیقی که آشتی انسان، معماری و طبیعت و پیوند هویت با طبیعت را نشان می‌دهد.

مدارس موسیقی: آموزش هنرجو و دریافت مدرک تخصصی در خوانندگی و نوازندگی.

موزه‌های موسیقی: نمایش صامت انواع ابزارآلات و محتوای مرتبط با موسیقی برای همگان در سراهای تاریخی، منزل یا آرامگاه بزرگان هنر موسیقی.

رقص محلی: رقص‌های محلی - آیینی برآمده از مفاهیم اساسی زندگی و سازگار و همگام با ساختار معیشتی، فکری و اخلاقی اقوام و با مضامینی چون شادی و تغزل، حماسه و رزم‌اند (اسعدی و همکاران، ۱۳۹۲).

موسیقی عرفانی: بیان اندیشه والا در قالب موسیقی برای نیایش و تقرب به آفریدگار هستی که منجر به ارتباط مخاطب با عوالم باطنی می‌شود (ذبیحی‌فر، محسنی، ۱۴۰۰).

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

نوع و روش پژوهش

این پژوهش از انواع تحقیقات بنیادی - کاربردی است که از نظر روش، در دسته پژوهش‌های توصیفی - تحلیلی و کمی قرار می‌گیرد. روش گردآوری داده‌ها به دو شکل اسنادی با کمک مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی با طراحی پرسش‌نامه و مصاحبه با متخصصان و کارشناسان حوزه گردشگری کودک، موسیقی و استادان این حوزه انجام شده است. روش تحلیل داده‌ها، با استفاده از روش تصمیم‌گیری دیمتل است. نمودار ۱ مراحل اجرای پژوهش را نشان می‌دهد.

نمودار ۱: مراحل اجرای پژوهش

یافته‌های پژوهش

یکی از روش‌های تصمیم‌گیری براساس مقایسه‌های زوجی ارائه کردند که پرسش‌نامه آن هم به شکل ماتریسی تهیه و تکمیل می‌شود.

برای بررسی معیارها از نظر ۲۳ خبره^۲ استفاده شده است که از طیف پنج‌تایی برای دریافت دیدگاه‌های آن‌ها بهره گرفته شد که عدد صفر بدون اثرگذاری و عدد چهار بسیار اثرگذار را بیان می‌کند. برای ادغام دیدگاه‌های همه خبرگان از میانگین حسابی پاسخ‌ها استفاده شد. ماتریس ارتباطات مستقیم در جدول ۳ ارائه شده است. در این جدول، دیدگاه‌های ۲۳ خبره براساس میانگین حسابی ادغام شده‌اند.

از آنجاکه هدف این پژوهش شناسایی و اولویت‌بندی جاذبه‌های موسیقایی تأثیرگذار در توسعه گردشگری کودک بوده است، در ابتدا، با مطالعات کتابخانه‌ای، ۲۵ جاذبه موسیقایی این شهر استخراج شد که خبرگان نیز آن را تأیید کردند. سپس، پرسش‌نامه ماتریسی این پژوهش تهیه و برای ۳۰ نفر از افراد منتخب، که تجربه و تخصصشان مرتبط با موضوع و گستره تحقیق بود، ارسال شد تا از این طریق تأثیرگذارترین جاذبه‌های موسیقایی کشف شود. به‌منظور تحلیل داده‌های جمع‌آوری‌شده از روش دیمتال استفاده شده است. فونتلا و گابیز^۱ در سال ۱۹۷۱، روش دیمتال را به‌منزله

جدول ۳: ماتریس ارتباط مستقیم معیارها

موزیک‌های مستقیم	موزیک‌های میانگین	موزیک‌های پارک‌های	::	::	کارناوال‌ها	جشنواره‌ها	رویدادها
۲/۰۰۰	۱/۸۷۰	۱/۹۵۷			۲/۴۷۸	۲/۹۱۳	۰/۰۰۰
۱/۸۲۶	۲/۲۱۷	۲/۰۴۳			۲/۷۸۳	۰/۰۰۰	۳/۱۷۴
۱/۴۳۵	۱/۸۲۶	۱/۹۱۳			۰/۰۰۰	۲/۳۹۱	۲/۵۶۵
							...
							...
۱/۵۲۲	۰/۰۰۰	۲/۰۰۰			۱/۶۰۹	۱/۷۳۹	۱/۷۳۹
۰/۰۰۰	۱/۷۸۳	۱/۸۷۰			۱/۶۰۹	۱/۷۸۳	۱/۷۸۳

برای نرمال‌کردن ماتریس جدول ۳، ابتدا باید مجموع سطر و ستون ماتریس ارتباطات مستقیم را به‌دست آورد. سپس، جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۴: مجموع سطر و ستون ماتریس ارتباطات مستقیم (جدول ۳)

مجموع ستون	مجموع سطر	موزیک‌های مستقیم	مجموع ستون	مجموع سطر	موزیک‌های مستقیم
۴۴/۷۸۳	۴۱/۱۳۰	موسیقی ملایم و آرام‌بخش	۵۵/۲۶۱	۵۱/۳۹۱	رویدادها
۵۲/۲۶۱	۵۳/۰۴۳	رقص محلی	۵۶/۵۶۵	۵۸/۵۶۵	جشنواره‌ها
۶۰/۶۵۲	۶۱/۶۵۲	موسیقی زنده	۵۳/۱۷۴	۵۴/۵۶۵	کارناوال‌ها
۵۸/۲۸۹	۶۰/۶۶۴	موسیقی محلی	۳۹/۳۶۰	۴۷/۱۳۰	همایش‌ها
۴۷/۷۳۹	۴۲/۶۸۰	موسیقی عرفانی	۴۵/۰۸۷	۴۵/۶۱۱	ساختن ابزارآلات موسیقی
۵۳/۹۵۷	۵۱/۰۴۳	آموزش موسیقی	۳۳/۳۹۱	۳۲/۳۴۸	موسیقی بدون ساز
۵۷/۳۴۸	۶۲	گردشگری موسیقی	۵۳/۳۰۴	۵۳/۵۲۲	موسیقی با ساز
۴۵/۰۸۷	۴۴/۸۲۶	موسیقی درمانی	۴۳/۸۲۶	۴۳/۵۶۵	سازهای ضربی ملودیک
۵۶/۳۹۱	۵۴/۶۹۶	توره‌های موسیقی	۴۰/۰۸۷	۳۸/۱۳۰	سازهای ضربی غیرملودیک
۴۹/۹۵۷	۵۲/۳۹۱	پارک‌های موسیقی	۴۹/۰۴۳	۴۷/۵۶۵	سازهای کوبه‌ای
۵۴/۶۵۲	۵۰/۸۲۶	مدارس موسیقی	۴۶/۴۳۵	۴۷/۲۱۷	سازهای بادی
۳۸/۶۹۸	۳۹	موزه‌های موسیقی	۴۰/۶۵۲	۴۱/۶۹۶	سازهای الکترونیک
			۴۵/۵۲۲	۴۶/۲۶۱	حرکات و بازی‌های ریتمیک

بیشترین مقدار = ۶۲

۲. پرسش‌نامه‌های عودت شده

1. Fonetla & Gabus

معیاری بیشتر باشد، آن معیار تأثیرگذاری بیشتری در سیستم دارد. بر این اساس، موسیقی زنده بیشترین تأثیرگذاری را دارد. شاخص R تأثیرپذیری معیارها را نشان می‌دهد، که هرچه عدد R معیاری بیشتر باشد، آن معیار تأثیرپذیری بیشتری در سیستم دارد. بر این اساس، دوباره موسیقی زنده بیشترین تأثیرپذیری را دارد. هرچه مقدار (D+R) عاملی بیشتر باشد، آن عامل تعامل بیشتری با سایر عوامل سیستم دارد. براساس مقادیر D+R و D-R جدول ۷، می‌توان نمودار دکارتی معیارها را رسم کرد که در نمودار ۲ نشان داده شده است. بر این اساس، معیارهایی که در بالای محور X قرار دارند دارای D-R مثبت‌اند. این معیارها جنبه‌علت دارند و تأثیرگذاری آن‌ها از تأثیرپذیری آن‌ها بیشتر است. معیارهایی که در پایین محور X هستند دارای D-R منفی‌اند. این معیارها در پژوهش جنبه معلول دارند، یعنی تأثیرپذیری بالاتری دارند.

بنابراین، به‌منظور نرمال‌سازی، تمام درایه‌های ماتریس ارتباط مستقیم (جدول ۳) را بر عدد ۶۲ تقسیم می‌کنیم که ماتریس نرمال‌شده در جدول ۵ آورده شده است. با این کار، شدت نسبی حاکم بر روابط مستقیم تعیین می‌شود. برای محاسبه ماتریس ارتباط کامل (T)، نخست، ماتریس همانی تشکیل می‌شود. سپس، ماتریس همانی را منهای ماتریس نرمال و ماتریس حاصل را معکوس می‌کنیم. درنهایت، ماتریس نرمال را در ماتریس معکوس ضرب می‌کنیم. در جدول ۶، ماتریس روابط کل آورده شده است. برای محاسبه میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری هر یک از عوامل و رسم نمودار دکارتی، مجموع سطرها (D) و مجموع ستون‌ها (R) ماتریس روابط کل را به‌دست می‌آوریم. سپس، D+R و D-R را محاسبه می‌کنیم. با توجه به جدول ۷، شاخص D تأثیرگذاری معیارها را نشان می‌دهد، که هرچه عدد D

جدول ۵: ماتریس نرمال‌شده روش دیمتل

موزه‌های موسیقی	مدارس موسیقی	پارک‌های موسیقی	کارناوال‌ها	جشنواره‌ها	رویدادها	
۰/۰۳۲	۰/۰۳۰	۰/۰۳۲			۰/۰۴۰	۰/۰۴۷	۰/۰۰۰	رویدادها
۰/۰۲۹	۰/۰۳۶	۰/۰۳۳			۰/۰۴۵	۰/۰۰۰	۰/۰۵۱	جشنواره‌ها
۰/۰۲۳	۰/۰۲۹	۰/۰۳۱			۰/۰۰۰	۰/۰۳۹	۰/۰۴۱	کارناوال‌ها
								...
								...
۰/۰۳۱	۰/۰۳۰	۰/۰۰۰			۰/۰۴۱	۰/۰۳۹	۰/۰۴۳	پارک‌های موسیقی
۰/۰۲۵	۰/۰۰۰	۰/۰۳۲			۰/۰۲۶	۰/۰۲۸	۰/۰۲۸	مدارس موسیقی
۰/۰۰۰	۰/۰۲۹	۰/۰۳۰			۰/۰۲۶	۰/۰۲۹	۰/۰۲۹	موزه‌های موسیقی

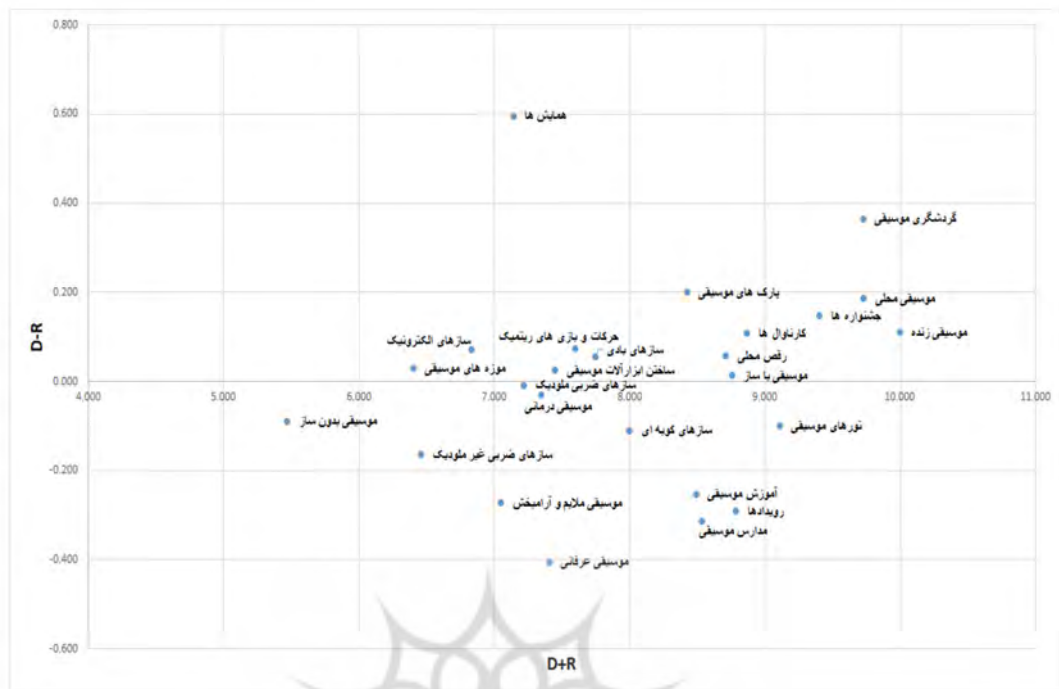
جدول ۶: ماتریس روابط کل

موزه‌های موسیقی	مدارس موسیقی	پارک‌های موسیقی	تورهای موسیقی	کارناوال‌ها	جشنواره‌ها	رویدادها	
۰/۱۴۱	۰/۱۸۰	۰/۱۷۲	۰/۱۹۹			۰/۱۹۰	۰/۲۰۴	۰/۱۵۷	رویدادها
۰/۱۵۱	۰/۲۰۴	۰/۱۹۱	۰/۲۱۶			۰/۲۱۳	۰/۱۷۹	۰/۲۲۴	جشنواره‌ها
۰/۱۳۸	۰/۱۸۹	۰/۱۸۰	۰/۲۱۰			۰/۱۶۰	۰/۲۰۶	۰/۲۰۵	کارناوال‌ها
									...
									...
۰/۱۴۱	۰/۱۸۳	۰/۱۴۴	۰/۲۰۷			۰/۱۹۳	۰/۱۹۹	۰/۲۰۱	پارک‌های موسیقی
۰/۱۲۹	۰/۱۴۷	۰/۱۶۷	۰/۱۷۹			۰/۱۷۰	۰/۱۸۰	۰/۱۷۷	مدارس موسیقی
۰/۰۸۳	۰/۱۴۲	۰/۱۳۶	۰/۱۶۱			۰/۱۳۹	۰/۱۴۸	۰/۱۴۶	موزه‌های موسیقی

جدول ۷: اهمیت و تأثیرگذاری معیارها

نوع معیار	D-R	D+R	رتبه R	R	رتبه D	D	
معلول	-۰/۲۹۲	۸/۷۹۴	۶	۴/۵۴۳	۱۰	۴/۲۵۱	رویدادها
علت	۰/۱۴۷	۹/۴۱۲	۴	۴/۶۳۲	۴	۴/۷۸۰	جشنواره‌ها
علت	۰/۱۰۷	۸/۸۷۵	۸	۴/۳۸۴	۶	۴/۴۹۱	کارناوال‌ها
علت	۰/۵۹۶	۷/۱۵۱	۲۳	۳/۲۷۸	۱۵	۳/۸۷۴	همایش‌ها
علت	۰/۰۲۵	۷/۴۵۶	۱۷	۳/۷۱۶	۱۷	۳/۷۴۱	ساختن ابزارآلات موسیقی
معلول	-۰/۰۸۹	۵/۴۷۸	۲۵	۲/۷۸۳	۲۵	۲/۶۹۴	موسیقی بدون ساز
علت	۰/۰۱۳	۸/۷۶۵	۱۰	۴/۳۷۶	۷	۴/۳۸۹	موسیقی با ساز
معلول	-۰/۰۰۹	۷/۲۲۶	۲۰	۳/۶۱۷	۱۹	۳/۶۰۹	سازهای ضربی ملودیک
معلول	-۰/۱۶۴	۶/۴۶۶	۲۲	۳/۳۱۵	۲۴	۳/۱۵۱	سازهای ضربی غیر ملودیک
معلول	-۰/۱۱۰	۸/۰۰۵	۱۳	۴/۰۵۷	۱۳	۳/۹۴۷	سازهای کوبه‌ای
علت	۰/۰۵۶	۷/۷۵۶	۱۵	۳/۸۵۰	۱۴	۳/۹۰۶	سازهای بادی
علت	۰/۰۷۳	۶/۸۳۸	۲۱	۳/۳۸۳	۲۱	۳/۴۵۶	سازهای الکترونیک
علت	۰/۰۷۳	۷/۶۰۵	۱۶	۳/۷۶۶	۱۶	۳/۸۳۹	حرکات و بازی‌های ریتم‌دار
معلول	-۰/۲۷۳	۷/۰۵۴	۱۹	۳/۶۶۳	۲۲	۳/۳۹۰	موسیقی ملایم و آرامبخش
علت	-۰/۰۵۷	۸/۷۱۷	۱۱	۴/۳۳۰	۸	۴/۳۸۷	رقص محلی
علت	-۰/۱۱۰	۱۰/۰۰۳	۱	۴/۹۴۶	۱	۵/۰۵۶	موسیقی زنده
علت	-۰/۱۸۶	۹/۷۳۶	۲	۴/۷۷۵	۳	۴/۹۶۱	موسیقی محلی
معلول	-۰/۴۰۵	۷/۴۱۴	۱۴	۳/۹۱۰	۲۰	۳/۵۰۵	موسیقی عرفانی
معلول	-۰/۲۵۳	۸/۵۰۰	۹	۴/۳۷۶	۱۱	۴/۱۲۳	آموزش موسیقی
علت	۰/۳۶۵	۹/۷۳۱	۳	۴/۶۸۳	۲	۵/۰۴۷	گردشگری موسیقی
معلول	-۰/۰۲۹	۷/۳۵۷	۱۸	۳/۶۹۳	۱۸	۳/۶۶۴	موسیقی درمانی
معلول	-۰/۱۰۰	۹/۱۱۴	۵	۴/۶۰۷	۵	۴/۵۰۷	تورهای موسیقی
علت	-۰/۲۰۰	۸/۴۳۴	۱۲	۴/۱۱۷	۹	۴/۳۱۷	پارک‌های موسیقی
معلول	-۰/۳۱۵	۸/۵۴۰	۷	۴/۴۲۷	۱۲	۴/۱۱۲	مدارس موسیقی
علت	-۰/۰۲۹	۶/۴۱۱	۲۴	۳/۱۹۱	۲۳	۳/۲۲۰	موزه‌های موسیقی

نمودار ۲: نمودار دکارتی عوامل

روابط علی بین معیارهای اثرگذار اصلی

(تمامی روابط با مقدار کوچک‌تر از آستانه) در ماتریس روابط کل صرف نظر می‌شود. بنابراین، درایه‌هایی که عددشان یک است رابطه معنی‌دار بین معیار سطر با معیار ستون را نشان می‌دهند. همچنین، درایه‌هایی که عددشان صفر است نشان می‌دهند که میان عوامل سطر و ستون مربوطه رابطه معناداری وجود ندارد. این روابط اصلی در جدول ۸ نشان داده شده‌اند

در این گام، برای ترسیم روابط قابل اعتنا، از ماتریس ارتباطات کل (جدول ۶) حد آستانه (میانگین حسابی درایه‌ها) را مشخص می‌کنیم. مقدار آستانه معیارها ۰/۱۶۱ است. در این ماتریس، عدد یک را برای درایه‌هایی که از ارزش آستانه بزرگ‌ترند و عدد صفر را برای درایه‌هایی که از ارزش آستانه کوچک‌ترند در نظر می‌گیریم. با این کار، از روابط جزئی

جدول ۸: روابط معنادار علی بین عوامل

موزه‌های موسیقی	مدارس موسیقی	پارک‌های موسیقی	توره‌های موسیقی	کارناوال‌ها	جشنواره‌ها	رویدادها	
۰	۱	۱	۱			۱	۱	۰	رویدادها
۰	۱	۱	۱			۱	۰	۱	جشنواره‌ها
۰	۱	۱	۱			۰	۱	۱	کارناوال‌ها
									...
								
۰	۱	۰	۱			۱	۱	۱	پارک‌های موسیقی
۰	۰	۱	۱			۱	۱	۱	مدارس موسیقی
۰	۰	۰	۱			۰	۰	۰	موزه‌های موسیقی

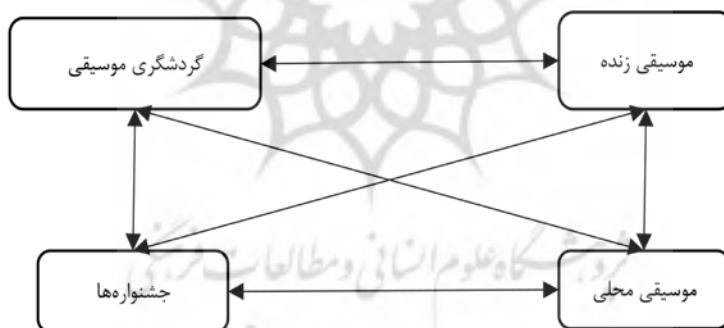

بحث و جمع بندی

اگرچه گردشگری خلاق و شهر خلاق پارادایم‌های نوین گردشگری و مدیریت شهری‌اند، ولی مطالعه و پژوهش کافی در خصوص آن‌ها انجام نشده است. سنندج که به تازگی به جرگه شهرهای خلاق یونسکو با محوریت موسیقی پیوسته است از جمله شهرهای کشور است که می‌تواند در گردشگری خلاق موسیقی نقش آفرین باشد. از دیگر سو، شنیده نشدن صدای کودکان، در گردشگری کشور، شکاف تحقیقاتی مهمی است که لازم است به آن پرداخته شود. بنابراین، ضرب گردشگری موسیقی در گردشگری کودک می‌تواند افق‌های جدیدی را به روی مدیریت و برنامه‌ریزی گردشگری بگشاید. این مطالعه با هدف شناسایی و اولویت‌بندی جاذبه‌های موسیقایی شهر خلاق سنندج برای توسعه گردشگری کودک انجام شد. تا به دلیل محدودیت منابع، مدیران و سیاست‌گذاران بر توسعه جاذبه‌هایی تمرکز کنند که بالاترین اولویت علی را دارند؛ یعنی جاذبه‌هایی که، با توسعه آن‌ها، جاذبه‌های موسیقایی دیگر تحت تأثیر قرار می‌گیرند و توسعه می‌یابند.

به این منظور، پس از استخراج ۲۵ جاذبه موسیقایی از مطالعات پیشین و تأیید آن‌ها توسط خبرگان (گروهی ۶

نفره از متخصصان موسیقی سنندج)، به منظور اولویت‌بندی این جاذبه‌ها با معیار بیشترین تأثیرگذاری، از روش دیمتل استفاده شد و پرسش‌نامه‌های ماتریسی تهیه‌شده برای ۳۰ نفر از متخصصان ارسال شد و ۲۳ مورد از آن‌ها تکمیل و دریافت شدند. پس از تحلیل داده‌ها و با توجه به نمودار ۲ که نمودار دکارتی عوامل پژوهش (جاذبه‌ها) است، مشخص شد که ۴ جاذبه موسیقی زنده، گردشگری موسیقی، موسیقی محلی و جشنواره‌ها، بالاترین معیارهای علت را دارند؛ یعنی بیشترین تأثیرگذاری را دارند. همچنین، مقادیر D+R این چهار جاذبه از همه معیارها بیشتر بود که نشان می‌دهد بیشترین ارتباط و تعامل را با سایر جاذبه‌ها دارند. به بیان دیگر، اگر مدیران شهری و گردشگری سنندج روی توسعه این چهار جاذبه موسیقایی سرمایه‌گذاری کنند، سایر جاذبه‌ها هم به سرعت در تعامل با این چهار جاذبه رشد می‌کنند و شکوفا می‌شوند. شکل ۲ شبکه روابط علی - معلولی درونی این ۴ جاذبه را نشان داده است. براساس این شکل، می‌توان دریافت که خود این جاذبه‌ها هم با یکدیگر در حداکثر حالت ارتباطی (تأثیرگذاری و تأثیرپذیری) قرار دارند.

شکل ۲: شبکه بین چهار معیار تأثیرگذار اصلی

جشنواره‌هایی اگر در زادگاه موسیقی فاخر ایران یعنی سنندج اجرا شود، قدرت جذب‌کنندگی آن و اعتبار تجربه آن مضاعف می‌شود. ریاحی (۱۳۹۸) نیز تصریح می‌کند که، اگر گردشگری با موسیقی و موسیقی زنده آمیخته شود، خاطرات خوب را ماندگار می‌کند.

علاوه بر آنچه بیان شد، بررسی تجربه‌های موفق دیگر شهرهای خلاق یونسکو در حوزه موسیقی نشان می‌دهد که شهرهایی از جمله سویا در اسپانیا، بوگوتا و مدلان در کلمبیا، برزویل و کینگ شاسا در جمهوری کنگو، آدلاید در استرالیا، کاتوتس در لهستان، کینگستون در جامائیکا، لیورپول در انگلستان، تونگ یانگ و دیگو در کره جنوبی،

گفتنی است که نتایج حاصل از این پژوهش در تحقیقات و مطالعات دیگر محققان نیز تأیید شده‌اند. راستگو (۱۳۹۸) گردشگری موسیقی را سبب احیای هویت و فرهنگ جوامع محلی می‌داند که در جذب گردشگر هم می‌تواند موفق عمل کند. همچنین، باقری و همکاران (۱۳۹۷) موسیقی محلی را در احیای هویت قومی مهم قلمداد می‌کنند، بدون آن‌که از سهم آن در حوزه سرگرمی و تفریح و گردشگری بکاهد. افتخاریان (۱۳۹۲) نیز معتقد است جشنواره‌های موسیقی چنان ظرفیت بالقوه‌ای در جذب گردشگر دارند که می‌توانند به منزله یکی از جاذبه‌های گردشگری در تمامی استان‌های کشور اجرا شوند. بدیهی است، چنین

منابع

آخوندی، زهرا و افهمی، رضا (۱۳۹۷). الگوی کاربردی پرورش خلاقیت کودکان از طریق موسیقی توسط معلمان غیرمتخصص در مدارس ابتدایی با اتکا به تجارب آموزشی و نوآوری‌های موسیقایی جان کبج. فصلنامه علمی- پژوهشی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۷(۴)، ۷۰-۳۳.

احمدی، جلیله و محمدی‌زاده، علیرضا (۱۳۹۷). بررسی تأثیر موسیقی بر میزان کاهش استرس، اضطراب و افسردگی هنرجویان موسیقی آموزشگاه‌های هنری شهر بیرجند در سال ۹۶. نخستین همایش ملی و علمی آموزشی هنر و سلامت، نیشابور، ۲۳ فروردین ۱۳۹۷.

افشاری، مرتضی (۱۳۹۹). گردشگری موسیقی، مفاهیم و پتانسیل‌ها. هفتمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات در حوزه علوم انسانی و مدیریت کارآفرینی ایران، تهران، ۱۹ خرداد ۱۳۹۹.

افتخاریان، بهنام (۱۳۹۲). بررسی نقش جشنواره‌های موسیقی در توسعه گردشگری ایران. اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار. همدان، دانشکده شهید مفتاح همدان، ۳۰ آبان ۱۳۹۲.

امانی، احمد (۱۳۸۳). رقص کردی و روان‌درمانی. فصلنامه تازه‌های روان‌درمانی، ۱۰(۳۷-۳۸)، ۷۳-۸۹.

اسعدی، ارغوان، سیداحمدی زاویه، سیدسعید اردکانیان، عباس (۱۳۹۳). رقص‌های محلی ایران، جاذبه‌ای فرهنگی برای گردشگران. مدیریت فرهنگی، ۸(۲۴)، ۹۱-۱۱۴.

بسته‌نگار، مهنوش، حسنی، علی و خاکزاربفرویی مرتضی (۱۳۹۶). مدل مفهومی گردشگری خلاق. فصلنامه علمی-پژوهشی گردشگری و توسعه، ۶(۱۱)، ۸۱-۱۰۸.

باقری، مهدی، آزاده‌فر، محمدرضا و مریدی، رضا (۱۳۹۷). الگوی مصرف موسیقی مردم‌پسند کردی در کردستان ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته اتنوموزیکولوژی دانشکده موسیقی، دانشگاه هنر.

پشت‌دار، علی محمد و دانش‌طلب، اکبر (۱۳۹۴). بررسی مبانی زیباشناسی و بدیع، انواع موسیقی شعر و ویژگی‌های سبکی ترانه از مشروطیت تا انقلاب اسلامی. پژوهش‌نامه ارمزد، 8(26). <https://civilica.com/doc/753303>

تاج‌زاده نمین، ابوالفضل و هاشم‌زاده، ژاله (۱۳۹۳). نقش جشنواره‌های موسیقی محلی در توسعه گردشگری از دیدگاه گردشگران بالقوه. فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات مدیریت گردشگری، ۸(۲۶)، ۲۵-۵۲.

آمارانته در پرتغال، اوکلند در نیوزلند، فروتیلار در مراکش، مورلیا در مکزیک، پریا در کیپ ورد، کان سان سیتی در ایالات متحده آمریکا و سالوادور در برزیل هم جاذبه‌هایی چون جشنواره‌های بین‌المللی، جشنواره‌های موسیقی، موسیقی زنده، موسیقی محلی و گردشگری موسیقی را در فهرست فعالیت‌های اصلی خود گنجانده‌اند و این جاذبه‌ها می‌توانند بستری برای تعامل شهرهای خلاق موسیقی دنیا قلمداد شوند.

پیشنهاد‌های اجرایی

اختصاص پیاده‌راه‌هایی در شهر سنندج برای اجرای موسیقی زنده و تأمین امنیت آن؛

برگزاری جشنواره‌های محلی، ملی و بین‌المللی موسیقی در مناسبت‌های گوناگون در طی سال در شهر سنندج، خصوصاً در مناسبت‌های متعلق به کودک و نوجوان؛

امکان‌سنجی توسعه فضاهایی برای برگزاری موسیقی زنده و موسیقی محلی در شهر و اولویت سرمایه‌گذاری بر اجرای چنین طرح‌هایی؛

توسعه گردشگری خلاق موسیقی در شهر سنندج با هدف لذت‌بردن کودکان از موسیقی و افزایش دانش و مهارت موسیقایی کودکان بازدیدکننده از شهر با تمرکز بر موسیقی و رقص کردی و

آموزش تخصصی راهنمایان گردشگری کودک از طریق دوره‌های وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در شهر سنندج به‌منظور توسعه گردشگری موسیقی کودک.

شایسته است در خصوص تک‌تک جاذبه‌های موسیقایی که در این تحقیق شناسایی شدند پژوهش‌های مکملی انجام شود و بررسی‌های بیشتری درباره آن‌ها با توجه به حوزه گردشگری کودک انجام پذیرد. امید است، با افزایش آگاهی‌های تخصصی و عمومی در حیطه موسیقی و گردشگری کودک، در آینده‌ای نه چندان دور، شاهد پیامدهای پربار این سرمایه ملی باشیم.

تقدیر و تشکر

نگارندگان مراتب قدردانی و تشکر خود را از معاونت فرهنگی و امور اجتماعی شهرداری سنندج، دبیرخانه شهر خلاق سنندج، کارشناسان و مدیران اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی کردستان، انجمن موسیقی سنندج، انجمن راهنمایان حرفه‌ای ایرانگردی و جهانگردی سنندج، مجموعه کودک و طبیعت «وی ول» سنندج، کارشناسان حوزه کودک فعال در شهر سنندج، مسئول راهنمایان دوره کودک ارسباران، که بدون همکاری بی‌دریغشان انجام این پژوهش ممکن نبود، اعلام می‌دارند.

- حاج امینی، بهمن (۱۳۹۵). زندگی موسیقایی کردستان در سده اخیر بررسی موردی شهر سنندج، فصلنامه تخصصی ماهور (۷۱)، ۱۰۱
- حاصلی، حمید، آزاده فر محمدرضا و اردلان، حمیدرضا اردلان (۱۳۹۵). مطالعه گونه موسیقایی مجلسی در سنندج در بستر مردم شناسی. پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته اتنوموزیکولوژی دانشکده موسیقی، دانشگاه هنر.
- خدای، علی رضا، رحمانی، جبار و شریفی، عالمه (۱۳۹۲). رقص، فرهنگ و مذهب نگاهی انسان شناختی به رقص های سنتی. پژوهش های انسان شناسی ایران، ۲۲(۲)، ۶۹-۸۷.
- خلیلی، مژگان (۱۹ مهر ۱۳۹۹). متن منتشر شده در کانال تلگرامی سیمیاگری: سیمیاگری <https://telegra.ph/10-10-33>
- دهقانی، بابک و پریور، علی (۱۳۹۸). پیشرفت تحصیلی کودکان دوزبانه در مقایسه با کودکان تک زبانه با استفاده از ریتم در موسیقی. دوماهنامه علمی - تخصصی پژوهش در هنر و علوم تخصصی، ۱۱-۲۲ (۱۵)، ۲۲-۱۱
- راستگو، نیلوفر (۱۳۹۸). گردشگری مبتنی بر موسیقی سنتی: ابزار، هدف یا وسیله مدیریت مقصد. فصلنامه هنر و تمدن شرق، ۷(۲۳)، ۵۶-۴۹
- رهروان، پروانه، اسکندری، حسین و نصرت آبادی، مسعود (۱۳۹۶). نقش آموزش موسیقی در ارتقای ظرفیت های هوشی کودکان ۲ تا ۴ سال. مجموعه مقالات ششمین کنگره انجمن روان شناسی ایران، روان شناسی معاصر، ۱۲(۲)، ۸۳۳-۸۳۷.
- ریاحی، مقدسه (۱۳۹۸). واکاوی اثرات اجتماعی و اقتصادی گردشگری موسیقی بر جامعه محلی مازندران. دهمین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار، مازندران، ۲۴ بهمن ۹۸.
- زارعی، مصطفی (۱۳۹۸). تاریخ موسیقی سنندج. نشر مادیار، چاپ اول
- ذبیحی فر، احسان و محسنی، سیدشاهین (۱۴۰۰). موسیقی عرفان؛ گستره معنایی و مصادیق در متون سنتی. پژوهش نامه انتقادی متون و برنامه های علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۲۱(۵)، ۱۳۵-۱۶۱
- سقای، مهدی و خوشه بست، فرزانه (۱۳۹۷). تحلیل استراتژیک گردشگری رویداد در ایران (مورد شناسایی: جشنواره طلای سرخ شهرستان قانبات). فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری-منطقه ای، ۸(۲۷)، ۷۵-۹۴
- شیرمحمدی، یزدان، جلالیان، اسحاق، هاشمی باغی، زینب و ترکاشوند، سعید (۱۳۹۸). بررسی تأثیر رویدادهای فرهنگی بر تصویر شناختی و عاطفی مقصد گردشگری
- (مورد مطالعه: شهر کرج). نشریه برنامه ریزی و توسعه گردشگری، ۸(۳۱)، ۱۴۷-۱۶۱.
- شفیعی، زاهد و نوروزی، الهام (۱۳۹۳). گردشگری آموزشی بستری برای رشد کودک. کنفرانس بین المللی اقتصاد، حسابداری، مدیریت و علوم اجتماعی. هلند، سزسیسین، ۱۱-۱۲ دسامبر ۲۰۱۴.
- صدفی، آیدا و فاضل، حسن (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش به روش کارل ارف بر توجه دیداری و حافظه دیداری کودکان پیش دبستانی. چهارمین همایش ملی روان شناسی و علوم تربیتی ایران، ۳۰ آبان ۹۸.
- ضیائی، محمود، قادری، اسماعیل و متوسل الحق، آزاده (۱۳۹۴). شناسایی ظرفیت های توسعه گردشگری خلاق در مقصد شهری یزد. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده مدیریت و حسابداری، پایان نامه کارشناسی ارشد.
- طاهری، صدرالدین (۱۳۹۰). رقص، بازی، نمایش در آثار پیش از اسلام ایران. نشریه هنرهای زیبا- هنرهای نمایشی و موسیقی، ۳(۴۳)، ۴۱-۴۹.
- عبداللهی، شیوا، پاکباز، مهرداد و فخر، ایمان (۱۳۹۵). استفاده از نشانه ها و تصویرسازی ذهنی در آموزش موسیقی به کودک. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته موسیقی نوازندگی ساز جهانی، دانشکده موسیقی، دانشگاه هنر.
- علاءالدینی، ابوالفضل (۱۳۹۹). مطالعه ای در باب اصول تربیت کودک از دیدگاه پیامبر اکرم (ص). سومین کنگره بین المللی علوم روان شناختی و آموزشی، ۴ اردیبهشت ۹۹.
- فارسانی، ماهدخت، خلیلوند، کلثوم و قاسمی، یارمحمد (۱۳۹۳). بررسی اثرات فرهنگی بر کودکان و نوجوانان شهر اهواز بعد از گردشگری بین المللی. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی گردشگری توریسم، مؤسسه آموزش عالی باختر ایلام.
- فرخزاد، محمد و حاجی رضایی، زهرا (۱۳۹۵). نقش و اهمیت موسیقی استرآباد در شکل گیری معماری بافت قدیم گرگان. دومین کنفرانس سالانه پژوهش های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری، تهران.
- فلاحی، ویدا، صفری، یحیی و یوسف فرحنگ، ماندانا (۱۳۹۰). تأثیر آموزش با رویکرد تربیت هنری بر فعالیت های هنری و مهارت های فرآیندی دانش آموزان پایه چهارم ابتدایی. نوآوری های آموزشی، ۱۰(۳۹)، ۱۰۱-۱۱۸.
- قنبری، ابوالفضل و فرزانه کیا، شیرین (۱۳۹۶). بررسی تأثیر آموزش کودکان بر حل مشکلات مربوط به گردشگری. پنجمین کنگره بین المللی عمران، معماری و توسعه شهری. تهران، دی ماه ۱۳۹۶.

نجفیان، سارا و ساعدی، مازیار (۱۳۹۹). بررسی و ارزیابی جایگاه کودک در معماری معاصر پروژه‌های مسکونی (نمونه موردی: شهر سنندج). چهارمین مجمع توسعه فناوری و کنفرانس بین‌المللی یافته‌های نوین عمران معماری و صنعت ساختمان ایران، تهران، خرداد ۱۳۹۹. نوروزی طلب، علیرضا و عادلوند، پدیده (۱۳۹۳). مطالعه تطبیقی رقص شیوا و رقص سماع. نشریه علمی باغ نظر، ۱۱(۲۸)، ۱۵-۲۴.

نیکنام، منوچهر و حاجبی، آیدا (۱۳۹۵). تأثیر برگزاری جشنواره‌های موسیقی محلی در جذب گردشگر فرهنگی (مورد مطالعه: موسیقی کردی). دومین کنفرانس بین‌المللی ایده‌های نوین در کشاورزی، محیط زیست و گردشگری. اردیبهشت، ۱۱ خرداد ۱۳۹۵.

Curtale, R. (2018). Analyzing children's impact on parents' tourist choices. *Young Consumers*.

Getz, D. (2010). The nature and scope of festival studies. *International journal of event management research*, 5(1), 1-47.

Grammenos, D., & Antona, M. (2018). Future designers: Introducing creativity, design thinking & design to children. *International journal of child-computer interaction*, 16, 16-24.

Khoo-Lattimore, C. (2015). Kids on board: Methodological challenges, concerns and clarifications when including young children's voices in tourism research. *Current Issues in Tourism*, 18(9), 845-858.

Poria, Y., & Timothy, D. J. (2014). Where are the children in tourism research? *Annals of Tourism Research*, 47, 93-95.

Preusch, P. L. (2009). A case study of Urban student and teacher Experiences surrounding an outdoor environmental Science Field Trip (Doctoral dissertation). University of Maryland, College Park.

Quezada, R. L. (2004). Beyond educational tourism: Lessons learned while student teaching abroad. *International Education Journal*, 5(4), 458-465.

UNESCO (2019). Creative Cities Network. <https://en.unesco.org/creative-cities>

کائندی، روح‌الله و رمانی، سعید (۱۳۹۵). نقش بازی در رشد کودکان شناخت و آگاهی، عزت نفس، عاطفی، خلاقیت، اخلاق. اولین کنفرانس سراسری پژوهش‌های نوین روان‌شناسی و علوم اجتماعی، ۲۸ اردیبهشت ۱۳۹۵. کیان، مهسا و مسروری جنت، ندا (۱۳۹۹). نقش موسیقی درمانی در روند بهبود کودکان اوتیسم و معیارهای کالبد درمانی. هفتمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم جغرافیا، معماری و شهرسازی، تهران، خرداد ۱۳۹۹.

مبارکی، خالد، سریر، محمد و آریان‌پور، امیرشرف (۱۳۹۳). کاربرد نغمه‌های موسیقی کردی در آموزش ویلن کودکان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته موسیقی گرایش نوازندگی ساز جهانی. دانشکده هنر و معماری، گروه موسیقی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی. محب‌علی، حمیرا (۱۳۸۹). آموزش کودکان راهی برای نهادینه‌شدن گردشگری. ماهنامه تخصصی گردشگری ایران، ۵(۱۳۳)، ۴۱-۴۷.

محمدی، سرور و عارف، محمد (۱۳۹۰). بازنمود فرهنگ و هویت ملی در هنرهای مردمی: بررسی تحلیلی و خاستگاه شناختی رقص‌های مردمی استان کردستان. اولین کنفرانس ملی تحقیق و توسعه در هزاره سوم، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علی‌آباد کتول، ۲۲ آبان ماه ۹۰.

مقصودی، حسین (۱۳۹۵). نقش گردش و گردشگری در تربیت کودکان. اولین کنفرانس تحقیقات علمی مهندسی. ترکیه، دانشگاه استانبول، ۲۸ جولای ۲۰۱۶. ملاشاهی، سارا و هاشمی نصرت‌آباد، تورج (۱۳۹۸). اثربخشی موسیقی درمانی فعال بر اضطراب و مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی. پنجمین کنفرانس ملی و نوآوری‌های اخیر روان‌شناسی، کاربردها و توانمندسازی. تهران، خرداد ۱۳۹۸.

ملکی، سعید، مرادی مفر، سمیرا و حسین‌زاده، اکبر (۱۳۹۳). اولویت‌بندی شاخص‌های شهر خلاق با استفاده از مدل تحلیل شبکه (مورد مطالعه: مناطق شهری ۱ و ۴ شهر زنجان). شهر پایدار، ۱۲(۱)، ۷۸-۹۸.

مهاجر، بشری و شفیع، زاهد (۱۳۹۵). شناسایی مؤلفه‌های کلیدی گردشگری خلاق هنر محور برای کودکان (مورد مطالعه: اصفهان شهر خلاق صنایع دستی). پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت جهانگردی گرایش برنامه‌ریزی، اصفهان.

مهاجر، بشری (۱۳۹۶). نقش گردشگری خلاق کودکان در توسعه پایدار. اولین همایش گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پاک. همدان، خرداد ۱۳۹۶.